

INFLUENȚA LITERATURII PATRISTICE ASUPRA IMAGINII FEMEII ÎN GÂNDIREA ȘI OPERA LUI NICOLAE GOGOL

Drd. Anastasia SLOBODEȚCAIA (CARAPUZ)

*Coordonator, Departamentul de Misiune și Ajutorare,
"Asociația Bisericilor Creștine din Republica Moldova", Moldova;
Școala Doctorală Interdisciplinară, Teologie Evanghelică,
Universitatea Aurel Vlaicu din Arad, Romania
nastya.carapuz@gmail.com*

ABSTRACT: The Influence of Patristic Literature on the Image of Women in the Thought and Work of Nicolae Gogol.

There are several factors that influence different areas of our lives. We are influenced by the people around us, the music we listen to, the movies we watch, the books we read and more. All these influences impact either positively or negatively on our thinking, occupations and decisions. A direct influence is exerted by literature. After reading a literary work, no one remains the same. Through the example of the Russian classic Nicolae Gogol, this article will present some works of the writers, who directly or indirectly influenced Gogol's works. Attention will be emphasised to Nicolae Gogol's vision of the image of women in the theological context.

Keywords: *Gogol, woman, impact, literature.*

Introducere

Articolul de față își propune analiza influenței literaturii patristice asupra imaginii femeii în gândirea lui Nicolae Gogol. În acest scop, s-au analizat unele opere din literatura mondială și cu precădere cele aparținând perioadei patristice, ceea ce a oferit posibilitatea de a observa impactul lor asupra imaginii femeii prezente în lucrările lui Gogol și în viziunea lui în general. Au fost analizate lucrările scriitorilor care au avut un impact direct asupra creațiilor lui Nicolae Gogol, acei scriitori care au fost menționați personal de Gogol.

Vladimir Voropaev afirmă: „cele mai bune lucrări ale literaturii ruse îl fac pe cititor să simtă că adevărul artistic vorbește întotdeauna despre adevărul lui Dumnezeu. Clasicii erau interesați să studieze „omul interior”. Eu cred că literatura ar trebui să învețe să înțelegem viața, și nu doar să distreze.”¹

Conținutul unei opere determină impactul acesteia asupra cititorului și este important ca acesta să dispună de un conținut, care va forma gândirea noastră spre binele și apropierea noastră de Creator.

Analiza vieții lui Nicolae Gogol, dezvăluie faptul că perspectiva în care privește lumea este influențată de Biserica Ortodoxă și de învățăturile creștine. Gogol nu poate fi înțeles, dacă nu este privit din perspectiva creștină, Vladimir Voropaev considerând că:

Geniul lui Gogol rămâne necunoscut complet nu numai cititorului general, dar și criticii literare, care în forma sa actuală este pur și simplu incapabilă de a înțelege soarta scriitorului și a prozei sale mature. Acest lucru poate fi făcut doar de un cunoscător profund atât a operei lui Gogol, cât și a literaturii patristice - și cu siguranță în sânul Bisericii Ortodoxe, trăind o viață de biserică. Îndrăznim să afirmăm că nu avem încă un astfel de cercetător.²

La fel și impactul femeii în viața lui Gogol este privit din perspectiva spirituală, cu caracter teologic.

Despre sine, Nicolae Gogol, spunea: „Încercați mai bine să vedeți în mine un creștin și o persoană decât un scriitor.”³ După părerea lui Gogol, arta literaturii există, „pentru a calma și a împăca pe toți, creația înaltă a artei coboară de sus în lume. Nu poate adăposti cărtire în suflet, dar printr-o rugăciune răsunătoare tinde permanent spre Dumnezeu.”⁴

1 Voropaev, V. A., *Spur Gogol cu Belinskim do сих por ne okončen*, беседово-ла: Татьяна Медведева, Источник: Газета Культура, 24 декабря 2016 (Voropaev Vladimir, *Disputa lui Gogol cu Belinsky încă nu s-a încheiat*, interviewat de: Tatyana Medvedeva, Sursa: Cultura Ziarului, 24 decembrie 2016) <https://pravoslavie.ru/99707.html> (Accesat 16.02.2022).

2 Voropaev, V. A., *Монастырь ваш – Россия, Н. В. Гоголь. Духовная проза*, Москва, Русская книга, 1992 (V. A., Voropaev, *Mănăstirea voastră- Rusia, N. V. Gogol. Proza spirituală*, Moscova, Russcaia cniga, 1992).

3 Гоголь, Н. В., *Письма 1842-1845 годов*, 15 июня 1844, Франкфурт (Gogol, N. V., *Scrisori din 1842-1845*, 15 iunie 1844, Frankfurt). <https://litlife.club/books/98921/read?page=214> (Accesat 17.07.2022).

4 Гоголь, Н. В., *Собрание сочинений: в 9 т.* Москва, Русская книга, 1994. (N. V. Gogol, *Volumul de compuneri în 9 V.*, Moscova, Russcaia cniga, 1994).

Imagina femeii în literatura creștină

Viața lui Nicolae Gogol dezvăluie credința lui în Dumnezeu, citirea lucrărilor Părinților Bisericii și studierea personală a Sfințelor Scripturi. Încă din perioada copilăriei ascultase rugăciunile și istoriile Sfinților, citite de mama și bunica lui. De asemenea, se cunoaște că și în cercul familial existau slujitori ai Bisericii, străbunicul fiind Preot, bunicul a absolvit Academia Teologică din Kiev, iar tatăl său a absolvit Seminarul Teologic din Poltava.

Influența literaturii patristice asupra viziunii lui Nicolae Gogol în ceea ce privește imaginea femeii, este proeminentă, în operele sale. Lucrările patristice presupun moșteniri apostolice, ale Bisericii și creștinătății.

Moștenirea spirituală a lui N. V. Gogol este destul de importantă. Conform ideii protopopului V. Zenkovski, „este primul profet al unei re-veniri la o cultură religioasă holistică, un profet al culturii ortodoxe, ... el simte că principalul neadevăr al modernității plecarea ei de la Biserică și el vede calea principală în întoarcerea la Biserică și perestroikă toată viața în spiritul ei.”⁵

Gogol obișnuia să lectureze opere patristice și cărți cu conținut spiritual și teologic. În unele scrisori Gogol cerea să-i fie trimise cărți teologice, el studiind lucrările Sf. Tihon Zadonski (Socolov) (Тихон Задонский (Соколов), Sf. Dimitrie Rostovski (Дмитрий Ростовский), episcopului Inokenty (Borisov) (Инокентий (Борисов)).⁶ Despre perioadă în care Gogol locuiește la Paris, în 1845, el a scris: „Am trăit în interior, ca într-o mănăstire, și pe lângă asta, nu am lipsit aproape la nici măcar o liturghie în biserica noastră.”⁷ În acea perioadă studiază Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur și Liturghia Sf. Vasile cel Mare, în limba greacă.

5 Святитель Тихон Задонский, *Житие, слова. Наставления пастве, родителям и детям, священникам, Плоть и дух*, Собрание творений : в 5 томах, Том 1 (Святоотеческое наследие), Изд-во Сестричества во имя свт. Игнатия Ставропольского, Москва, 2003, (Sf. Tihon Zadonski, *Viață, cuvinte. Instrucțiuni pentru turmă, părinți și copii, preoți, Carne și Dub*, Culegere de lucrări: în 5 volume, Volumul 1, (moștenirea patristică), Moscova: Editura Fraternității în numele Sf. Ignatius Stavropolsky, 2003).

6 Н. В. Гоголь и Православие, Днепропетровская Епархия, украинская православная Церковь, публикация: 14.10.2008 (N. V. Gogol și Ortodoxia, Episcopia Dnepropetrovsk, Biserica Ortodoxă Ucraineană, publicație: 14.10.2008). <http://eparhia.dp.ua/publikatsii/stati/n-v-gogol-i-pravoslavie/> (Accesat 30.03.2022).

7 Ibid. 19.

Ieromonahul Simeon (Tomacinski)⁸ într-un interviu a zis:

Se știe că Gogol a trăit ca un călugăr, a vrut să se călugărească, a venit deseori la Schitul Optina, dar bătrânul Macarie spunea că munca lui era mai necesară în domeniul literar. Și, în general, Gogol este cel mai ecleziastic scriitor dintre clasicii literaturii ruse, cel mai apropiat de Biserică nu numai în idei și viziuni asupra lumii, ci și în viața sa. Gogol nu numai că a luat parte activ la slujbe, s-a spovedit, s-a împărtășit, dar a și studiat profund slujbele bisericesti. O mărturisesc lucrările sale, caietele uriașe ale extraselor sale din lucrări patristice, din Menaia, din cartea Pilotului și, în sfârșit, lucrarea sa Meditații la Dumnezeuasca Liturgie, de dragul căreia a studiat în mod special limba greacă.⁹

Trăind în Nisa, la prietenul său Vielgorski, face însemnări în caietul său din lucrările Sfinților Părinți și Învățători ai Bisericii. În mare parte folosește Jurnalul Academic „Citirea creștină” (1842). Aceasta conține gândurile Părinților Bisericii: Ioan Gura de Aur (Иоан Златоуст), Vasile cel Mare (Василий Великий), Efrem Sirul (Ефрем Сирин), Atanasie cel Mare (Афанасий Великий), Grigore Niski (Григорий Нисский), Ioan Damaskin (Иоанн Дамаскин), Kiril din Alexandria (Кирил Александрийский) și alții.

Din slujitorii contemporani, Gogol a evidențiat pe: Sf. Filaret (святитель Филарет), Mitropolitul Moscovei și Colomnei (митрополит Московский и Коломенский), reclusul Zadonski Gheorghe (Задонский затворник Георгий), Episcopul Costromski și Galici Vladimir (Алявдин) (епископ Костромской и Галический Владимир (Алявдин), Episcopul Poltavei Ghedeon (Вишнеvski) (епископ Полтавский Гедеон (Вишнеvский), Protopopul Stefan Sabinin (протоиерей Стефан Сабинин). Această listă de citire, a lui Gogol este prezentată de Vladimir

8 Ieromonahul Simeon (Tomachinsky) - director al editurii Mănăstirii Sretensky, candidat la științe filologice, autor al unei dizertații despre Nikolai Vasilyevich Gogol. În ajunul împlinirii a 200 de ani a scriitorului, corespondentul Interfax-Religion Olga Kurova a discutat cu părintele Simeon despre moștenirea creștină a operei lui Gogol.

9 Иеромонах Симоон (Томачинский): *Гоголь – самый церковный писатель в русской литературе*, Корреспондент: Курова Ольга, Источник: интерфакс-Религия, Православие.ру, 16 марта 2009 (Ieromonahul Simeon (Tomachinsky): *Gogol este cel mai ecleziastic scriitor din literatura rusă*, Corespondent: Olga Kurova, Sursa: Interfax-Religion, Pravoslavie.ru, 16 martie 2009), <https://www.pravoslavie.ru/37345.html> (Accesat 29.04.2022).

Voropaev în unul din articolele sale dedicate scriitorului și cuvântului bisericesc în viața lui.¹⁰

Așadar, în continuare vor fi, rând pe rând, analizați scriitorii menționați anterior, care au avut impact asupra gândirii lui Gogol și care au format viziunea scriitorului pe parcursul vieții sale.

Sf. Tihon Zadonski (Socolov) (1724-1783)

Sfântul Tihon Zadonski a trăit în secolul al XVIII-lea și a fost una dintre cele mai strălucite personalități religioase ortodoxe și a slujit prin educația spirituală oamenilor.¹¹

Preponderent, acesta pune accent pe *podoabele femeii*. Citând cuvintele Apostolului Petru (1 Petru 3: 3-4)¹² și Epistola lui Pavel către Timotei (1 Timotei 2:9-10)¹³, el meditează asupra podoabelor femeii și anume asupra motivului pentru care se împodobesc. Sf. Zadonski concluzionează că toate se fac pentru a se arăta celorlalți. El osândește și faptul că femeile merg la orice tip de petreceri, după care fac și mai rău, venind cu „aceleași fleacuri” în Sfânta Biserică, făcând din „Templul lui Dumnezeu o rușine”.¹⁴

Sf. Tihon Zadonski osândește femeile, pentru purtarea excesivă a podoabelor, dar arată și cu ce trebuie înlocuite acestea. În primul rând, spunea el: „Adu-ți aminte de moarte, că viermii vor umbra pe fața acum

10 Voropaev, V. A., *Гоголь и церковное слово*, Литература XIX века, Филология (Voropaev, V. A., *Gogol și cuvântul bisericesc*, Literatura secolului al XIX-lea), <https://portal-slovo.ru/philology/39583.php> (Accesat 22.06. 2022).

11 Олива, Наталья, *Святитель Тихона Задонского*, православная онлайн-энциклопедия (Oliva, Natalia, *Sfântul Tihon din Zadonsk*, enciclopedia online ortodoxă), <https://pravoslavie.wiki/svt-tihon-zadonskij.html> (Accesat 11.05.2022).

12 1 Petru 3:3-4, Podoaba voastră să nu fie podoaba de afară, care stă în împletitura părului, în purtarea de scule de aur sau în îmbrăcarea hainelor, ci să fie omul ascuns al inimii, în curăția nepieritoare a unui duh blând și liniștit, care este de mare preț înaintea lui Dumnezeu.

13 1 Timotei 2:9-10, Vreau, de asemenea, ca femeile să se roage îmbrăcate în chip cuvințios, cu rușine și sfială; nu cu împletituri de păr, nici cu aur, nici cu mărgăritare, nici cu haine scumpe, ci cu fapte bune, cum se cuvine femeilor care spun că sunt evlavioase.

14 Святитель Тихон Задонский, *Житие, слова. Наставления пастве, родителям и детям, священникам, Плоть и дух*, Собрание творений : в 5 томах, Том 1 (Святоотеческое наследие), Изд-во Сестричества во имя свт. Игнатия Ставропольского, Москва, 2003 (Sf. Tihon Zadonski, *Viață, cuvinte. Instrucțiuni pentru turmă, părinți și copii, preoți, Carne și Duh*, Culegere de lucrări: în 5 volume, Volumul 1 (moștenirea patristică), Moscova: Editura Fraternității în numele Sf. Ignatius Stavropolsky, 2003).

împodobită cu măști și că ceea ce este acum mânjit și parfumat, atunci se va împuți și apoi se va transforma în praf”, în al doilea rând: „Va fi necesar să-i dai lui Dumnezeu un răspuns pentru ispită și cu cât sunt mai ispitiți de acest farmec, cu atât va primi pedeapsa ispititoare. „Vai de acea persoană prin care vine piatra de poticnire”, spune Hristos (Matei 18:7).” și ca urmare: „Privește cu ochi inteligenți la chipul cel mai curat al lui Hristos, care, de dragul fărădelegilor noastre, a fost scuipat și bătut. Vedeti în discursul despre disprețul lumii”¹⁵

Vorbind despre smerenie, Sf. Tihon Zadonski citează Evanghelia după Matei, luând ca exemplu pe femeia cananită (Matei 15:28)¹⁶. Sf. Zadonski afirmă că smerenia, poate fi doar acolo unde există o credință adevărată, pentru că smerenia și credința nu pot fi despărțite. Având o astfel de smerenie și credință ca a femeii canaanite, trebuie „să ne apropiem de măreția lui Dumnezeu, dacă vrem să cerem ceva și să primim ceea ce cerem, să ne amintim cine suntem și la Cine ne adresăm cu această cerere.”¹⁷

Sf. Ioan Gură de Aur (347-407)

Arhiepiscop de Constantinopol, teolog, unul dintre cei trei Sfinți Ecumenici, autor al Sfintei Liturghii. Pentru un dar rar al elocvenței, i s-a dat porecla Gură de Aur.¹⁸

15 Святитель Тихон Задонский, *Житие, слова. Наставления пастве, родителюм и детям, священникам, Плоть и дух*, Собрание творений : в 5 томах, Том 1 (Святоотеческое наследие), Изд-во Сестричества во имя свт. Игнатия Ставропольского, Москва, 2003 (Sf. Tihon Zadonski, *Viață, cuvinte. Instrucțiuni pentru turmă, părinți și copii, preoți, Carne și Dub*, Culegere de lucrări: în 5 volume, Volumul 1 (moștenirea patristică), Moscova: Editura Fraternității în numele Sf. Ignatius Stavropolsky, 2003).

16 *Matei 15:21-28*, Isus, după ce a plecat de acolo, S-a dus în părțile Tirului și ale Sidonului. Și iată că o femeie cananeancă a venit din ținuturile acelea și a început să strige către El: „Ai milă de mine, Doamne, Fiul lui David! Fiică-mea este muncită rău de un drac.” El nu i-a răspuns niciun cuvânt. Și ucenicii Lui s-au apropiat și L-au rugat stăruitor: „Dă-i drumul, căci strigă după noi.” Drept răspuns, El a zis: „Eu nu sunt trimis decât la oile pierdute ale casei lui Israel.” Dar ea a venit și I s-a închinat, zicând: „Doamne, ajută-mi!” Drept răspuns, El i-a zis: „Nu este bine să iei pâinea copiilor și s-o arunci la căței!” „Da, Doamne”, a zis ea, „dar și cățeii mănâncă firimiturile care cad de la masa stăpânilor lor.” Atunci, Isus i-a zis: „O, femeie, mare este credința Ta! Facă-ți-se cum voiești.” Și fiica ei s-a tămăduit chiar în ceasul acela.

17 Тихон Задонский, *Об истинном христианстве*, книга 1 (Tikhon Zadonsky, *Despre creștinismul adevărat*, cartea 1), <https://predanie.ru/book/186780-ob-istin-nom-hristianstve-kniga-1/> (Accesat 07.06.2022).

18 Святитель Иоанн Златоуст (347-407), *Православная библиотека, Азбука веры*. (Sfântul Ioan Gură de Aur (347-407), Biblioteca Ortodoxă, ABC de Credință), https://azbyka.ru/otechnik/Ioann_Zlatoust/ (AAccesat 13.06.2022).

Într-o lucrare dedicată Anei (mama lui Samuel), Ioan Gură de Aur descrie calitățile ei, pe care după părerea lui, trebuie să le posede creștinii. Evidențiază faptul că este femeie și o compară cu alte femei, arătând viciile lor. Despre Ana spune:

Mă minunez de splendoarea sufletului ei și de frumusețea inimii ei. Iubesc ochii care se udă în timpul rugăciunii și sunt în permanență treji; (Iubesc) buzele și gura, nu vopsite cu niciun unguent, dar etalând recunoștință față de Dumnezeu, pe care o avea Anna. Sunt surprins de ea pentru că a dat dovadă de răbdare, și sunt și mai surprins pentru că a dat dovadă de răbdare, fiind femeie – o femeie care a fost adesea criticată de mulți.¹⁹

Pentru a exemplifica critica despre care a menționat mai sus, Sf. Gură de Aur, citează câteva versete din *Eclesiasticul* 25:21, 27²⁰ și *1 Timotei* 2:14,²¹ în care se vorbește despre femeia ca începutul păcatului, care a dus moartea pentru toți. Sf. Ioan Gură de Aur este surprins de Ana, care a infirmat toate aceste acuzații aduse la adresa femeii în general, faptele sale învățând pe alții că și femeile au devenit „rele”, nu prin firea lor, ci prin neglijență. La fel Ana a dovedit că și femeile pot atinge o înaltă virtute. Gură de Aur mai afirmă următoarele, despre femeie: „Această ființă (femeie) este, de fapt, persistentă și hotărâtă: dacă se abate spre rău, comite mari atrocități; dar dacă preia virtutea, va renunța mai degrabă la viața ei decât să rămână în urma intenției sale.”²²

În una din comunicările sale, Gură de Aur, a evidențiat câteva aspecte de conduită ale femeii și anume despre relații acesteia cu bărbații.

19 Святитель Иоанн Златоуст, *Пять слов об Анне*, Полное собрание творений, (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cinci cuvinte despre Ana*, Culegere completă de lucrări), <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Ioann-Zlatoust-Polnoe-sobranie-tvorenii-Piat-slov-ob-Anne/1487/> (Accesat 09.06.2022).

20 *Eclesiasticul* 25:21, 27, Orice răutate este mică pe lângă răutatea femeii; soarta păcătosului să cadă peste ea; De la femeie este începutul păcatului și prin ea toți murim.

21 *1 Timotei* 2:14, Și nu Adam a fost amăgit, ci femeia, fiind amăgită, s-a făcut vinovată de călcarea poruncii.

22 Святитель Иоанн Златоуст, *Беседы о св. Апостоле Павле*, Творения Святого Отца Нашего Иоанна Златоуста Архиепископа Константинопольского Полное собрание творений, Том 1, Часть 1 (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Convorbiri despre Sf. Apostol Pavel*, *Lucrările Sfântului Nostru Părinte Ioan Gură de Aur Arhiepiscopul Constantinopolului* *Lucrări complete*, volumul 1, partea 1) <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Ioann-Zlatoust-Polnoe-sobranie-tvorenii-Tom-1-Chast-1/13522/> (Accesat 19.06.2022).

Sf. Ioan Gură de Aur, osândește femeile care trăiesc în concubinaj și nu numai că nu au rușine, dar și se comportă liber, conduc afacerile bărbaților, domnesc asupra proprietății acestora, devenind stăpâne. Sfântul îndeamnă femeile să se țină cât mai departe de conviețuirea indecentă. Gură de Aur adaugă: „ferește-te chiar de a vorbi cu bărbații sau de a râde cu ei. [...] o femeie înțeleaptă nu este sfătuită nici măcar acest lucru. [...] este mult mai bine acea femeie care este văzută trăind liniștită decât veselă și bucurăoasă.”²³ Ca urmare sf. Ioan Gură de Aur citează cartea biblică Cântarea Cântărilor 6:4, prin amintirea faptului că tăcerea miresei o face frumoasă și înfățișarea venerabilă, apare ca înfricoșătoare pentru public. Gură de Aur consideră că toate podoabele i-au fost luate, pentru ca să nu „distreze ochii publicului și să nu provoace ispită.”²⁴

După sf. Ioan Gură de Aur, femeia care se supraînfrumusețează, face o urâciune mai mare decât să fie goală. Podoabele excesive lasă deoparte smerenia și decența. Femeia poate fi frumoasă, după cuvintele lui sf. Gură de Aur, atunci când este înfrumusețată cu puritatea și chip cuviincios, altfel va fi aidoma unui sicriu vopsit, „un abis care devorează sufletele, o otravă mortală pregătită pentru alții”. Femeile care se împodobesc special, pentru a întoarce privirile, spre sine, Ioan Gură de Aur le consideră, că pregătesc otravă pentru a o împărți celor care vor privi la ea. În ceea ce privește „pictarea feții”, Sfântul consideră că prin acest lucru fac rău atât lor, cât și celor care le privesc, ca rezultat femeile vor primi mare pedeapsă, pentru că corectează lucrarea lui Dumnezeu, care e perfectă și nu are nevoie de modificări. Mai mult decât atât, podoaba femeii poate provoca invidii și gelozii.

23 Святитель Иоанн Златоуст, *Беседы о св. Апостоле Павле*, Творения Святого Отца Нашего Иоанна Златоуста Архиепископа Константинопольского Полное собрание творений, Том 2, Часть 2 (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Convorbiri despre Sf. Apostol Pavel*, Lucrările Sfântului Nostru Părinte Ioan Gură de Aur Arhiepiscopul Constantinopolului Lucrări complete, volumul 2, partea 2,) <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Ioann-Zlatoust-Polnoe-sobranie-tvorenii-Tom-2-Chast-2/4822/> (Accesat 28.06.2022).

24 Святитель Иоанн Златоуст, *Беседы о св. Апостоле Павле*, Творения Святого Отца Нашего Иоанна Златоуста Архиепископа Константинопольского Полное собрание творений, Том 1, Часть 1 (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Convorbiri despre Sf. Apostol Pavel*, Lucrările Sfântului Nostru Părinte Ioan Gură de Aur Arhiepiscopul Constantinopolului Lucrări complete, volumul 1, partea 1) <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Ioann-Zlatoust-Polnoe-sobranie-tvorenii-Tom-1-Chast-1/13522/> (Accesat 19.06.2022).

Ioan Gură de Aur a subliniat faptul că frumusețea adevărată a femeii, nu este cea fizică, ci reiese din „morală bună și năravuri cinstite”, în caz contrar vor fi un semn al soției necinstite, care va fi pe placul, celor nerușinoși și pofticioși.²⁵

Într-o altă lucrare a sa, Sf. Ioan Gură de Aur îndeamnă femeile să se împodobească cu „virtute, modestie, milostenie, cu dragoste de oameni, dragoste, prietenie față de soțul tău, blândețe, smerenie, răbdare”, toate aceste le numește „culorile virtuții”, cu care va putea atrage atât dragostea oamenilor, cât și a „îngerilor”. De asemenea, Gură de Aur afirmă că femeile înzestrate cu astfel de podoabe, vor fi laudate de Însuși Dumnezeu și ca rezultat final, Domnul „va lega soțul de tine”.²⁶

Sf. Ioan Gură de Aur vorbește și despre relațiile soției cu soțul său, în contextul pasajului biblic din 1Corinteni 7:16 „Căci ce știi tu, nevastă, dacă îți vei mântui bărbatul?”. Gură de Aur este de acord cu faptul că femeia este ajutorul soțului și în lucrurile spirituale, dar afirmă el, că acest ajutor poate fi făcut prin faptul că „rămâne femeie prin firea sa, ajunge la virtutea fericitorilor soți”. Femeia nu poate să ajute soțul prin podoabele ei, luxul, prin cererea de bani, la fel nu o poate face prin extravagănță, dar o poate face prin viața sa dedicată lui Dumnezeu, „imprimând în ea viața apostolică”, prin blândețea sa, modestie și răbdare, fiind mulțumitoare pentru ceea ce are, „Dacă avem dar cu ce să ne hrănim și cu ce să ne îmbrăcăm, ne va fi de ajuns” (1 Timotei 6:8).²⁷

25 Святитель Тихон Задонский, *Житие, слова. Наставления пастве, родителям и детям, священникам, Плоть и дух*, Собрание творений : в 5 томах, Том 1 (Святоотеческое наследие), Изд-во Сестричества во имя свт. Игнатия Ставропольского, Москва, 2003 (Sf. Tihon Zadonski, *Viață, cuvinte. Instrucțiuni pentru turmă, părinți și copii, preoți, Carne și Dub*, Culegere de lucrări: în 5 volume, Volumul 1, (moștenirea patristică), Moscova: Editura Fraternității în numele Sf. Ignatius Stavropolsky, 2003).

26 Святитель Иоанн Златоуст, *Беседы о св. Апостоле Павле*, Творения Святого Отца Нашего Иоанна Златоуста Архиепископа Константинопольского Полное собрание творений, Том 2, Часть 1 (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Convorbiri despre Sf. Apostol Pavel*, Lucrările Sfântului Nostru Părinte Ioan Gură de Aur Arhiepiscopul Constantinopolului Lucrări complete, volumul 2, partea 1) <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Ioann-Zlatoust-Polnoe-sobranie-tvorenii-Tom-2-Chast-1/10038/> (Accesat 17.06.2022).

27 Святитель Иоанн Златоуст, *Беседы о св. Апостоле Павле*, Творения Святого Отца Нашего Иоанна Златоуста Архиепископа Константинопольского Полное собрание творений, Том 1, Часть 1, (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Convorbiri*

În mare parte sf. Ioan Gură de Aur concluzionează că podoaba femeii nu trebuie să fie frumusețea trupului, ci virtutea sufletului, blândețea și frica de Dumnezeu.

Sf. Vasile cel Mare (330-379)

Vasile cel Mare a fost Episcopul Cezareiei din Capadocia, unul dintre cei trei Sfinți Ecumenici, autor al Sfintei Liturgii. De-a lungul vieții, Vasile cel Mare a scris multe lucrări teologice, lucrări cu caracter moral-spiritual, ascetic, dogmatic și polemic. De asemenea, Vasile cel Mare a scris multe reguli.²⁸ În articolul de față vor fi analizate lucrările Episcopului, în care este descrisă viziunea lui Vasile cel Mare privind imaginea femeii.

În „Regula 73”, se vorbește despre căsătorie. Vasile cel Mare, în contextul căsătoriei, subliniază următoarele aspecte: „Soțul și soția, sau soția și soțul nu trebuie să fie despărțiți, decât dacă unul din ei este condamnat sau găsește o piedică în calea evlaviei”.²⁹ De asemenea, Vasile cel Mare prezintă pasaje din Sfânta Scriptură, care declară regulile lui Dumnezeu în ceea ce privește căsătoria: Matei 5:31-32, Luca 14:26, Matei 19:9, 1Corinteni 7:10-11.³⁰ Desigur în relațiile de familie responsabilitățile sunt la fel de im-

despre Sf. Apostol Pavel, *Lucrările Sfântului Nostru Părinte Ioan Gură de Aur Arhiepiscopul Constantinopolului* Lucrări complete, volumul 1, partea 1) <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Ioann-Zlatoust-Polnoe-sobranie-tvorenii-Tom-1-Chast-1/13522/> (Accesat 19.06.2022).

28 *Святитель Василий Великий*, Православная библиотека, Азбука веры (Sfântul Vasile cel Mare, Biblioteca Ortodoxă, ABC al Crediinței), https://azbyka.ru/otechnik/Vasilij_Velikij/ (Accesat 15.05.2022).

29 Святитель Василий Великий, *Нравственные правила*, Творения, Часть 3 (Sfântul Vasile cel Mare, *Reguli Morale*, Creații, Partea a 3-a). <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Vasilii-Velikii-Tvorenii-Tvorenii-Ch-3-Nravstvennye-pravila/13700/> (Accesat 07.06.2022).

30 *Matei 5:31-32*, S-a zis iarăși: Oricine își va lăsa nevasta să-i dea o carte de despărțire. Dar Eu vă spun că oricine își va lăsa nevasta, în afară numai de pricină de curvie, îi dă prilej să preacurvească; și cine va lua de nevastă pe cea lăsată de bărbat preacurvește; *Luca 14:26*, „Dacă vine cineva la Mine și nu urăște pe tatăl său, pe mama sa, pe nevastă-sa, pe copiii săi, pe frații săi, pe surorile sale, ba chiar însăși viața sa, nu poate fi ucenicul Meu; *Matei 19:9*, Eu însă vă spun că oricine își lasă nevasta, afară de pricină de curvie, și ia pe alta de nevastă preacurvește și cine ia de nevastă pe cea lăsată de bărbat preacurvește”; *1 Corinteni 7:10-11*, Celor căsătoriți, le poruncesc, nu eu, ci Domnul, ca nevasta să nu se despartă de bărbat. (Dacă este despărțită, să rămână nemăritată sau să se împace cu bărbatul ei.) Și nici bărbatul să nu-și lase nevasta.

portante, atât cele ale soțului, cât și ale soției, dar ne vom opri la rolul și responsabilitățile soției. Vasile cel Mare afirmă principiul biblic că femeile trebuie să se supună soțului, prin acest lucru făcând voia lui Dumnezeu, ca și Biserica care se supune lui Hristos (Efeseni 5:22-24). Totodată, el amintește versetele din Tit 2:3-5, în care scrie că femeile în vârstă să învețe pe femeile tinere „să-și iubească bărbații și copiii, să fie cumpătate, cu viața curată, să-și vadă de treburile casei, să fie bune, supuse bărbaților lor, pentru ca să nu se vorbească de rău Cuvântul lui Dumnezeu.”

Următorul lucru pe care-l analizează Vasile cel Mare este înfățișarea și ținuta femeii. El menționează că femeile nu trebuie să se împodobescă pentru amplificarea frumuseții, dar trebuie să pună accentul pe stăruința în fapte bune. Aceste podoabe sunt adevărate și convenite femeilor creștine (1 Timotei 2:9-10). Vasile cel Mare accentuează și faptul că „femeile ar trebui să tacă în biserică, în timp ce acasă ar trebui să se ocupe de conversații despre plăcerea lui Dumnezeu.” El folosește următoarele versete biblice ca argumente la acest subiect: 1 Corinteni 14:34-35 și 1 Timotei 2:11-15.³¹ De menționat că Nicolae Gogol, pe marginea Bibliei sale, vizavi de 1 Corinteni 14:34, a făcut însemnarea: „Femeia nu poate să vorbească în Biserică sau să procească.”³²

Vasile cel Mare nu a ratat în analiza lui o categorie de femei- văduve. Conform lui Vasile cel Mare, dacă văduva încă este în putere, trebuie „să-și ducă viața în grijă și hărnicie, amintindu-și cele spuse și mărturisite de Apostoli despre Dorca” (Fapte 9:36,39; 1 Timotei 5:9-10)³³. Femeile văduve care au fost alese, ca fiind văduve după caracteristica dată de Apostoli,

31 1 Corinteni 14:34, Femeile să tacă în adunări, căci lor nu le este îngăduit să ia cuvântul în ele, ci să fie supuse, cum zice și Legea; 1 Timotei 2:11-15, Femeia să învețe în tăcere, cu toată supunerea. Femeii nu-i dau voie să învețe pe alții, nici să se ridice mai presus de bărbat, ci să stea în tăcere. Căci întâi a fost întocmit Adam și apoi Eva. Și nu Adam a fost amăgit, ci femeia, fiind amăgită, s-a făcut vinovată de călcarea poruncii. Totuși ea va fi mântuită prin nașterea de fii, dacă stăruiește cu smerenie în credință, în dragoste și în sfințenie.

32 Виноградов, И. А., Воропаев, В. А., Карандашные пометы и записи Н. В. Гоголя в славянской Библии 1820 года издания, Московский государственный университет. (Vinogradov, I. A., Voropaev, V. A. Note de creion și note de N. V. Gogol în Biblia slavă ediția 1820, Universitatea de Stat din Moscova).

33 Faptele apostolilor 9:36, 36, În Iope, era o uceniță numită Tabita, nume care, în tâlmăcire, se zice Dorca. Ea făcea o mulțime de fapte bune și milostenii; Petru s-a sculat și a plecat împreună cu ei. Când a sosit, l-au dus în odaia de sus. Toate văduvele l-au înconjurat plângând și i-au arătat hainele și cămășile pe care le făcea Dorca pe când era cu ele.

trebuie să fie în rugăciune și post sistematic, indică Vasile cel Mare, în regulile sale. 1 Timotei 5:5 „Cea cu adevărat văduvă, care a rămas singură, și-a pus nădejdea în Dumnezeu și stăruiește zi și noapte în cereri și rugăciuni. Dar cea dedată la plăceri, măcar că trăiește, este moartă.”

Imaginea femeii-ostaș, apare în lucrările lui Vasile cel Mare. El subliniază faptul că și femeile pot să lupte dacă sunt în armata lui Hristos. Curajul spiritual este mai presus decât slăbiciunea trupească, afirmă Episcopul și menționează că „multe soții au un stat mai puțin important decât soții lor, altele sunt mai celebre.” Vasile cel Mare reamintește, de asemenea că Domnul Isus, a fost urmat nu numai de bărbați, dar și de femei, care „au strălucit cu fapte de mărturisire și biruințe ale martiriului”, și au slujit cu bărbații Mântuitorului.³⁴

Vasile cel Mare, prezintă imaginea contrastantă a femeii: pe de-o parte este imaginea celei care „gândindu-se la frumusețea trupului, se înalță înaintea celorlalți, recurg la splendoarea goală și umflați cu ceea ce se ofilește și dispare curând” și alta „O femeie cinstită și bine comportată, căzută la pământ de rușine, are fața înclinată în jos”³⁵

Vasile cel Mare a descris destul de detaliat femeia antipod, cea care se află în contrast cu imaginea femeii biblice:

femeie care respiră curvie; se uită cu un ochi curios, arată libertatea inimii în ochi, zâmbeste, evocă desfrânarea cu ochii ei, își revarsă din ochi un fel de otravă dăunătoare - ceva asemănător cu ceea ce se spune despre basilisc, care, așa cum ei să zicem, cu o singură privire ucide pe oricine se uită. Prin urmare, cuvântul este pe drept indignat pe cei care merg cu „gâtul înalt”, adică cu fața nerușinată și cu „ungerea ochilor”. Dar „înălțimea gâtului” este un semn al neascultării sub jugul castității; iar să mergi, târând hainele în spate, să ai un mers nu firesc, dar obișnuit liber cu mișcările indecente, este semnul unei femei trufașe și voluptuoase.³⁶

34 Святитель Василий Великий, *О подвижничестве*, Творение, Часть 5, (Sfântul Vasile cel Mare, *Despre asceză*, creație, partea a 5-a), <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Vasilii-Velikii-Tvorennia-Tvorennia-Ch-5-O-podvizhnichestve/17226/> (Accesat 11.06.2022).

35 Святитель Василий Великий, *Толкование на пророка Исаию*, Творение, Часть 2 (Sfântul Vasile cel Mare, *Interpretarea profetului Isaia*, creație, partea a 2-a), <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Vasilii-Velikii-Tvorennia-Ch-2-Tolkovanie-na-proroka-Isaiiu/29683/> (Accesat 11.06.2022).

36 Ibid. 48.

Este important de amintit și ceea ce a menționat Vasile cel Mare, drept consecințe pentru astfel de femei, menționate mai sus: „Dumnezeu le va smeri pe primele fiice ale Sionului”. Pentru că nu au ales smerenia de bunăvoie, ci au mers cu „gâtul înalt”.³⁷

Sf. Efrem Sirul (306-373)

Este cunoscut ca unul dintre marii dascăli ai Bisericii, autor a numeroase lucrări, teolog, ascet, poet, inmograf.³⁸

Efrem Sirul și-a exprimat viziunea asupra femeii rele astfel: „Nu există fiară ca o femeie rea și nemodestă în limba ei”. El a adăugat că este cu mult mai bine să trăiești cu leul și șarpele, decât să trăiești cu o femeie rea (Eclesiasticul 25:18). El exemplifică prin următoarele personaje ale Bibliei:

Leii nu au îndrăznit să-l atingă pe Daniel în groapă, iar Izabela l-a ucis pe Nabot. Balena l-a ținut pe Iona în pânțele ei, iar Dalila, tunzând părul lui Samson, l-a trădat străinilor. Zmei, aspi și șerpi l-au tremurat pe Ioan în deșert, iar Irodiade l-a tăiat capul în timpul cinei. Vransy l-a hrănit pe Ilie pe munte, iar Izabela l-a persecutat pentru că a adus ploaia, ca să-și găsească moartea; De frică, Ilie a fugit în pustie, care s-a întins timp de patruzeci de zile de călătorie, istovit cu duhul, a cerut moartea, zicând: Doamne, Doamne, acum este de ajuns, ia-mi viața de la mine, Doamne, că sunt tatăl meu cel mai bun (1 Regi 19:4). Vai, profetului i-a fost frică de soția sa! Cine cu gura a păstrat ploaia în tot universul, care cu un cuvânt a coborât foc din cer și a înviat morții cu rugăciune, i-a fost frică de soția sa.³⁹

37 Святитель Василий Великий, *Толкование на пророка Исаию*, Творение, Часть 2 (Sfântul Vasile cel Mare, *Interpretarea profetului Isaia*, creație, partea a 2-a), <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Vasilii-Velikii-Tvorenii-Ch-2-Tolkovanie-na-proroka-Isaiiu/29683/> (Accesat 11.06.2022).

38 Преподобный Уфрем Сирин (306-373), Православная библиотека, Азбука веры. (Venerabilul Efrem Sirul (306-373), Biblioteca Ortodoxă, ABC-ul Crediinței), https://azbyka.ru/otechnik/Efrem_Siriul/ (Accesat 10.06.2022).

39 Ефрем Сирин, *Творения Святого Преподобного Ефрема Сирина*, Том 2, Творение СВЯТЫХ ОТЦОВ (Efrem Sirul, *Creațiile Sfântului Venerabil Efrem Sirul*, Volumul 2, Creația Sfinților Părinți) <https://svyatye.com/chitat/TVORENIIA-SVIATOGO-PREPODOBNOGO-EFREMA-SIRINA-Tom-2-EFREMA-SIRINA/11023/> (Accesat 01.06.12).

Efrem Sirul menționează că soția rea nu poate fi comparată cu niciun rău și că femeia este acea persoană, prin care a intrat păcatul în lume, ispitind pe Adam prin Eva. La fel cum și Iosif, Samson, David, Solomon, Ilie, Ioan Botezătorul, toți au fost prin „femeia” dezonozați, batjocoriți, necinstiți, unii chiar uciși. Efrem Sirul insistă că o femeie nerușinată nu ține cont de cine este preot, nu respectă un profet, nu cinstește pe omul în vârstă. Dar există ceva și mai grav, după părerea lui Efrem Sirul - „o femeie vicleană”. Femeia vicleană este comparată cu „un rău curat”, „un animal intolerabil”, „o boală care nu se vindecă”, „o fiară nestăpânită”.⁴⁰

Femeia rea este nechibzuită și poate să-și dea și soțul său la moarte. Un astfel de exemplu, prezentat de Efrem Sirul, este Iov, pe care-l provoca soția sa la moarte, spunând „Blestemă pe Dumnezeu și mori!” (Iov 2:9). Dar și aici Efrem Sirul, în reflecțiile sale, asupra istoriei lui Iov, evidențiază faptul că soția lui Iov, nu doar îl „împinge” să ceară moartea fizică, dar îl sfătuie să „blestem” pe Dumnezeu, condamnându-l nu doar la moartea fizică, dar și la cea spirituală. În loc să-l susțină în necazurile în care se află, să-l încurajeze să rabde și să se încreadă în puterea și voia Domnului, îi pregătește calea spre „chin veșnic” ca pedeapsă pentru blestem.

Analizând lucrările lui Efrem Sirul, se poate observa că pune mai mare accent pe viciile femeii. Prin exemple negative ale imaginii femeii, el ne trezește emoții negative vis-a-vis de comportamentul „femeii rele”, cu alte cuvinte, ne aduce la înțelegerea comportamentului, care nu trebuie urmat.

Un alt exemplu al unei femei rele amintit de Efrem Sirul este Dalila, care l-a trădat pe Samson. Prin viclenia sa, Dalila a profitat de bunătatea lui, de încrederea lui, fapt care l-a condus la moarte în cele din urmă.

Efrem Sirul aduce o completare cu privire la subiectul „Răsplătirii pentru fărădelege”. El o descrie și o numește pe soția lui Samson una rea și fără înțelepciune. De asemenea, aduce câteva propuneri și câteva sfaturi pentru a salva bărbații de această „fiară” rea și plină de nelegiuire:

- Păzește-ți inima mai mult decât orice, căci din ea ies izvoarele vieții! (Proverbele 4:23)
- N-o pofti în inima ta pentru frumusețea ei și nu te lăsa ademenit de pleoapele ei! (Proverbele 6:25)
- Să nu ți se abată inima spre calea unei asemenea femei, nu te rătăci pe cărările ei. (Proverbele 7:25)

40 Ibid. 52.

Efrem Sirul avertizează pe bărbați, sugerându-le să fie atenți și prudenți chiar dacă vor vedea un chip frumos, cu privire strălucitoare, dacă această imagine trezește pofta „gândește-te că ceea ce te aprinde este doar cenușa”, toate acestea sunt trecătoare, se schimbă, îmbătrânesc și mor.⁴¹

Imaginea femeii în opera lui Nicolae Gogol

Imaginea femeii, care apare prin eroinele, din operele lui Gogol, are un caracter satiric și nicidecum nu denotă admirația scriitorului. Prin imaginea femeii, Nicolae Gogol în operele sale, reflectă viziunea sa asupra lumii înconjurătoare, asupra oamenilor care-l înconjurau și sentimentele pe care le provoacă în sufletul și viața lui.

Poemul *Suflete moarte* conține chipuri care reprezintă imagini colective, în structura lor având imagini ale tipologiilor existente în societate, printre care sunt amintite femeile care bârfesc, răspândesc povești exagerate și inventate despre locuitorii orașului și în deosebită parte despre Cicikov. Toate gândurile acestora sunt preocupate de „modă” și „buzunarul” bărbaților, în plus, minciuna, care provoacă dezgust și sentimente negative.⁴²

Lucrarea lui Gogol, *Taras Bulba* (*Тарас Бульба*)⁴³, arată circumstanțele în care se află femeile și modul prin care acestea resimt greutățile.

Tragedia destinelor femeilor din acea vreme. Soția lui Taras Bulba și-a văzut soțul doar de câteva ori pe an, iar după aceea nu a avut nicio veste despre soarta lui, Taras Bulba nu a cruțat-o pe eroina, a jignit-o și chiar a bătut-o. Acest lucru a făcut ca femeia înfățișată frumoasă să se transforme rapid într-o bătrână șifonată. Autorul

41 Ефрем Сирин, *Творения Святого Преподобного Ефрема Сирина*, Том 2, Творение СВЯТЫХ ОTCОВ (Efrem Sirul, *Creațiile Sfântului Venerabil Efrem Sirul*, Volumul 2, Creația Sfinților Părinți) <https://svyaty.com/chitat/TVORENIIA-SVIATOGO-PREPODOBNOGO-EFREMA-SIRINA-Tom-2-EFREMA-SIRINA/11023/> (Accesat 01.06.12).

42 *Мертвые души*. Собрание сочинений в девяти томах. Том 5. Москва, Русская книга, 1994. Republicat cu Москва-Augsburg, Im Werden Verlag, 2003 (*Suflete moarte*. Lucrări colecționate în nouă volume. Volumul 5. Moscova, Editura Cartea rusă, 1994. Republicat în Moscova-Augsburg, Im Werden Verlag, 2003).

43 Гоголь, Н. В., *Тарас Бульба* (Редакция 1835), Собрание художественных произведений в пяти томах, Том второй, М., Издательство Академии наук СССР, 1951 (Gogol, N. V., *Taras Bulba* (Ediția 1835), Colecție de opere de artă în cinci volume, Volumul doi, М., Editura Academiei de Științe a URSS, 1951.).

subliniază severitatea ponderii soției sale, care în viața ei nu a văzut aproape niciodată fericirea, pentru că fericirea eroinei stă în copii, dar ea a văzut copii foarte rar.⁴⁴

Nicolae Gogol a prezentat, în majoritatea cazurilor, o femeie, care este frumoasă fizic, dar cu o soartă dificilă, care rămâne sensibilă la nevoile altora și este gata să-și dea viața pentru aproapele. În opera lui apare și imaginea care subliniază bunătatea, blândețea și înțelepciunea unei femei în vârstă, devotamentul ei față de soț și grija față de copii.

Femeia în societate, (1846)⁴⁵ este una din scrisorile, care au fost publicate în volumul lui Nicolae Gogol, intitulat „Locuri selectate din corespondența cu prietenii”. În această lucrare Gogol își exprimă atitudinea sa față de capacitatea femeii de a influența pe cei care o înconjoară. În această scrisoare Gogol îndeamnă destinatarul scrisorii spre imitarea imaginii biblice a femeii evlavioase (Proverbe 31), scriitorul urmărind să se adreseze nu doar destinatarului scrisorii, ci femeilor care făceau parte din anturajul lui.

Concluzii

Nicolae Gogol este unul din scriitorii care prin operele sale, prezintă imaginea femeii evlavioase. Prin descrierea viciilor societății, el îndeamnă cititorul să privească la propriul comportament, ajutându-l să facă un pas spre schimbare. În contextul analizei de față se poate afirma că el se adresează femeilor, arătându-le că au puterea de la Dumnezeu de a influența soțul, familia și societatea, iar sursa bunei influențe, este Cuvântul lui Dumnezeu. Indirect, prin operele sale sau direct prin scrisori, el oferă următorul îndemn:

Citește Noul Testament în fiecare zi... și să fie singura lectură a ta.
Acolo vei găsi de toate, cum să fii cu oamenii și cum să-i poți ajuta.
Epistolele apostolului Pavel sunt deosebit de bune pentru aceasta.
El instruește pe toți și conduce pe toți pe o cale dreaptă, de la pre-

44 Женские образы в повести Гоголя, Тарас Бульба (Imagini feminine din povestea lui Gogol, Taras Bulba), https://www.sochinyashka.ru/russkaya_literatura/jenskie-obrazy-v-povesti-gogolya-taras-bulba.html (Accesat 18.03.2022).

45 Гоголь, Н. В., *Женщина в свете*, Выбранные места из переписки с друзьями (Gogol, N. V., *Femeia în societate*, Locuri selectate din corespondența cu prietenii), <http://gogol-lit.ru/gogol/text/vybrannye-mesta/zhenschina-v-svete.htm> (Accesat 19.06.2022).

oții și pastorii Bisericii, până la oamenii obișnuiți, îi învață pe toți cum să fie în locul lor și să-și îndeplinească toate îndatoririle din lume, atât în raport cu cel superior, cât și cu cel inferior.⁴⁶

Mărturisirile prietenilor și cunoscuților lui Nicolae Gogol, despre faptul că Gogol nu se despărțea de lucrări patristice și de Biblia sa, în care permanent făcea însemnări, după ce le citea publicului, ne arată că viața scriitorului nu este despărțită de căutarea adevărului.

Vladimir Voropaev a concluzionat foarte bine poziția lui Nicolae Gogol față de conținutul creștin al operelor sale; la fel și impactul literaturii patristice și în mod special al Sfintei Scripturi asupra gândirii scriitorului:

Caietele care au supraviețuit mărturisesc faptul că Gogol cunoștea bine alfabetizarea creștină. Aparent, el căuta modalități de a deveni un scriitor spiritual în sensul propriu al cuvântului. Literatura spirituală, ecleziastică în formă are o serie de diferențe față de literatura seculară, deși există unele tehnici comune între aceste tipuri de literatură, inclusiv cele artistice. Dar creativitatea spirituală are un scop strict definit, menit să explice sensul vieții conform doctrinei creștine. O astfel de creativitate se bazează pe Sfintele Scripturi și are anumite caracteristici. Un scriitor care se angajează să rezolve problemele vieții celei mai lăuntrice a „omului interior” trebuie să fie el însuși creștin ortodox; el trebuie să aibă o binecuvântare asupra muncii sale de la un episcop sau un preot. El este, de asemenea, obligat să cunoască temeinic tradiția anterioară a literaturii bisericești și ea își are rădăcinile în Sfânta Evanghelie - izvorul cuvântului duhovnicesc, care diferă brusc în direcția sa de baza care a dat naștere ficțiunii în toată diversitatea ei de manifestări. În fine, un scriitor bisericesc are nevoie de o credință vie în Providența lui Dumnezeu, în faptul că totul în univers se întâmplă după planul de neînțeles al Creatorului său.⁴⁷

Gogol își schimbă viziunea asupra imaginii femeii, pe parcursul vieții sale, fapt care se vede bine analizând lucrările sale timpurii și cele târzii. Comunicarea direct cu Învățătorii Bisericii și autorii tradițiilor patristice a influențat în mod direct natura și caracterul operelor lui Gogol.

46 Н. Гоголь, *Полн. собр. соч.: В 14 т., Т. 8*, Изд-во АН СССР, 1937-1952 (N. Gogol, *Culegere completă a operelor: în 14 volume, V. 8*), p. 278.

47 Воропаев, В. А., *Гоголь и церковное слово*, Литература XIX века, Филология (Voropaev, V. A., *Gogol și cuvântul bisericesc*, Literatura secolului al XIX-lea), <https://portal-slovo.ru/philology/39583.php> (Accesat 22.06. 2022).

Nicolae Gogol întotdeauna chema, pe cei din jurul lui, la pocăință, la schimbarea vieții, la Hristos. El nu rata șansa de a vorbi despre Sfânta Scriptura, despre importanța relațiilor adevărate cu Dumnezeu și importanța vitală de a studia și de a memora versete din Biblie. Gogol vorbea direct și prin scrisori despre viciile omenirii și despre „o singură cale” spre mântuire care este Hristosul. Cu siguranță putem spune că viața lui, gândirea lui și operele, cu precădere cele târzii, au fost influențate atât de literatura mondială, cât și de cea patristică. Gogol credea în misiunea sa, dată de Dumnezeu, de a crea operele sale pentru a schimba lumea din jur. Este important de observat că izvoarele din care se inspira scriitorul, Sfintele Scripturi și lucrările Părinților și Învățătorilor Bisericii, au fost acelea care sunt în stare să schimbe gândirea și stilul de viață.

Istoria literaturii patristice relatează câțiva factori importanți în ce privește rolul și activitatea femeilor, și aceasta învățătura a avut un impact major și asupra literaturii clasice ruse, în special asupra lucrărilor lui Gogol.

Concluzia la care ajung părinții bisericești este cea de a include femeia în toate sferile educaționale și culturale, fapt care s-a văzut și în Rusia țaristă, unde, în mod normal, femeile nu puteau studia la universități. Conform actelor oficiale, rusoaicele au primit dreptul de a fi înscrise la instituții de învățământ superior abia din anul 1914. Și înainte de asta, domnișoarele care doreau să obțină o educație nu făceau altceva decât să plece în Europa, așa că, abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, fetele rusoaice reprezentau în mod constant majoritatea studenților din universitățile europene, unde, de altfel, literatura patristică a avut un impact mai mare.

Părinții Apostolici s-au referit și la un alt domeniu, unde femeia își putea îndeplini menirea și abilitatea, și anume: implicarea socială. La care, Nicolae Gogol subliniază că femeile erau o rezervă socială serioasă. Femeia în viziunea clasicului însemna, mai întâi de toate: o soție, care, de altfel, este o însoțitoare activă a unui bărbat; în al doilea rând, o mamă care crește copiii cu idealuri civice înalte. În al treilea rând, un bun activist a valorilor moral-spirituale; și nu în ultimul rând, o persoana liberă și un cetățean care deținea dreptul la un permis de ședere separat fără permisiunea tatălui sau a soțului.

În concluzie, subliniem faptul că literatura patristică l-a ajutat Gogol să creeze o imagine clară a femeii, și anume: o ființă umană, o țință cu drepturi depline, cu obligații, și cu o libertate⁴⁸ la democrație.

48 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 213-215.

Bibliografie:

- Виноградов, И. А., Воропаев, В. А., *Карандашные пометы и записи Н. В. Гоголя в славянской Библии 1820 года издания*, Московский государственный университет (Vinogradov, I. A., Voropaev, V. A. *Note de creion și note de N. V. Gogol în Biblia slavă ediția 1820*, Universitatea de Stat din Moscova).
- Воропаев, В. А., *Гоголь и церковное слово*, Литература XIX века, Филология (Voropaev, V. A., *Gogol și cuvântul bisericesc*, Literatura secolului al XIX-lea), <https://portal-slovo.ru/philology/39583.php> (Accesat 22.06.2022).
- Воропаев, В. А., *Монастырь ваш – Россия, Н. В. Гоголь. Духовная проза*, Москва, Русская книга, 1992 (V. A., Voropaev, *Mănăstirea voastră- Rusia, N. V. Gogol. Proza spirituală*, Moscova, Russcaia cniga, 1992).
- Воропаев, В. А., *Спор Гоголя с Белинским до сих пор не окончен*, беседовола: Татьяна Медведева, Источник: Газета Культура, 24 декабря 2016 (Voropaev Vladimir, *Disputa lui Gogol cu Belinsky încă nu s-a încheiat*, interviuat de: Tatyana Medvedeva, Sursa: Cultura Ziarului, 24 decembrie 2016) <https://pravoslavie.ru/99707.html> (Accesat 16.02.2022).
- Гоголь, Н. В., *Женщина в свете*, Выбранные места из переписки с друзьями (Gogol, N. V., *Femeia în societate*, Locuri selectate din corespondența cu prietenii), <http://gogol-lit.ru/gogol/text/vybrannye-mesta/zhenschina-v-svete.htm> (Accesat 19.06.2022).
- Гоголь, Н. В., *Письма 1842-1845 годов*, 15 июня 1844, Франкфурт (Gogol, N. V., *Scrisori din 1842-1845*, 15 iunie 1844, Frankfurt). <https://litlife.club/books/98921/read?page=214> (Accesat 17.07.2022).
- Гоголь, Н. В., *Собрание сочинений: в 9 т.* Москва, Русская книга, 1994 (N. V. Gogol, *Volumul de compuneri în 9 V.*, Moscova, Russcaia sniga, 1994).
- Гоголь, Н. В., *Тарас Бульба* (Редакция 1835), Собрание художественных произведений в пяти томах, Том второй, М., Издательство Академии наук СССР, 1951 (Gogol, N. V., *Taras Bulba* (Ediția 1835), *Colecție de opere de artă în cinci volume*, Volumul doi, М., Editura Academiei de Științe a URSS, 1951.).
- Сириин, Ефрем, *Творения Святого Преподобного Ефрема Сирина*, Том 2, Творение СВЯТЫХ ОЦОВ (Efrem Sirul, *Creațiile Sfântului Venerabil Efrem Sirul*, Volumul 2, *Creația Sfinților Părinți*) <https://svyatyie.com/>

chitat/TVORENIIA-SVIATOGO-PREPODOBNOGO-EFREMA-SIRINA-Tom-2-EFREMA-SIRINA/11023/ (Accesat 01.06.12).

- Святитель Тихон Задонский, *Житие, слова. Наставления пастве, родителям и детям, священникам, Плоть и дух*, Собрание творений : в 5 томах, Том 1 (Святоотеческое наследие), Изд-во Сестричества во имя свт. Игнатия Ставропольского, Москва, 2003 (Sf. Tihon Zadonski, *Viața, cuvinte. Instrucțiuni pentru turmă, părinți și copii, preoți, Carne și Duh*, Culegere de lucrări: în 5 volume, Volumul 1, (moștenirea patristică), Moscova: Editura Fraternității în numele Sf. Ignatius Stavropolsky, 2003).
- Иеромонах, Симеон (Томачинский): *Гоголь – самый церковный писатель в русской литературе*, Корреспондент: Курова Ольга, Источник: интерфакс-Религия, Православие.ру, 16 марта 2009 (Ieromonahul Simeon (Tomachinsky): *Gogol este cel mai ecleziastic scriitor din literatura rusă*, Corespondent: Olga Kurova, Sursa: Interfax-Religion, Pravoslavie.ru, 16 martie 2009), <https://www.pravoslavie.ru/37345.html> (Accesat 29.04.2022).
- Гоголь, Н., *Полн. собр. соч.: В 14 т.*, Т. 8, Изд-во АН СССР, 1937-1952 (N. Gogol, *Culegere completă a operelor: în 14 volume, V. 8*), p. 278.
- Олива, Наталья, *Святитель Тихона Задонского*, православная онлайн-энциклопедия (Oliva, Natalia, *Sfântul Tihon din Zadonsk*, enciclopedia online ortodoxă), <https://pravoslavie.wiki/svt-tihon-zadonskij.html> (Accesat 11.05.2022).
- Сирин, Уфрем, (306-373), Православная библиотека, Азбука веры (Venerabilul Efrem Sirul (306-373), Biblioteca Ortodoxă, ABC-ul Credinței), https://azbyka.ru/otechnik/Efrem_Siriul/ (Accesat 10.06.2022).
- Василий Великий, *Нравственные правила*, Творения, Часть 3 (Sfântul Vasile cel Mare, *Reguli Morale*, Creații, Partea a 3-a). <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Vasilii-Velikii-Tvoreniia-Tvoreniia-Ch-3-Nravstvennye-pravila/13700/> (Accesat 07.06.2022).
- Василий Великий, *О подвижничестве*, Творение, Часть 5 (Sfântul Vasile cel Mare, *Despre asceză*, creație, partea a 5-a), <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Vasilii-Velikii-Tvoreniia-Tvoreniia-Ch-5-O-podvizhnichestve/17226/> (Accesat 11.06.2022).
- Василий Великий, *Толкование на пророка Исаию*, Творение, Часть 2 (Sfântul Vasile cel Mare, *Interpretarea profetului Isaia*, creație,

- partea a 2-a), <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Vasilii-Velikii-Tvoreniia-Ch-2-Tolkovanie-na-proroka-Isaiiu/29683/> (Accesat 11.06.2022).
- Иоанн Златоуст, *Беседы о св. Апостоле Павле*, Творения Святого Отца Нашего Иоанна Златоуста Архиепископа Константинопольского Полное собрание творений, Том2, Часть2 (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Convorbiri despre Sf. Apostol Pavel*, *Lucrările Sfântului Nostru Părinte Ioan Gură de Aur Arhiepiscopul Constantinopolului Lucrări complete, volumul 2, partea 2,*) <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Ioann-Zlatoust-Polnoe-sobranie-tvorenii-Tom-2-Chast-2/4822/> (Accesat 28.06.2022).
 - Иоанн Златоуст, *Пять слов об Анне*, Полное собрание творений (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cinci cuvinte despre Ana*, *Culegere completă de lucrări*), <https://svyatye.com/chitat/Sviatitel-Ioann-Zlatoust-Polnoe-sobranie-tvorenii-Piat-slov-ob-Anne/1487/> (Accesat 09.06.2022).
 - Задонский, Тихон, *Житие, слова. Наставления пастве, родителям и детям, священникам, Плоть и дух, Собрание творений* : в 5 томах, Том 1 (Святоотеческое наследие), Изд-во Сестричества во имя свт. Игнатия Ставропольского, Москва, 2003, (Sf. Tihon Zadonski, *Viață, cuvinte. Instrucțiuni pentru turmă, părinți și copii, preoți, Carne și Duh*, *Culegere de lucrări: în 5 volume, Volumul 1, (moștenirea patristică)*, Moscova: Editura Fraternității în numele Sf. Ignatius Stavropolsky, 2003).
 - Задонский, Тихон, *Об истинном христианстве*, книга 1 (Tikhon Zadonsky, *Despre creștinismul adevărat*, cartea 1), <https://predanie.ru/book/186780-ob-istinnom-hristianstve-kniga-1/> (Accesat 07.06.2022).
 - Rotaru, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019.